

NIKOLAAS ZANNEKE

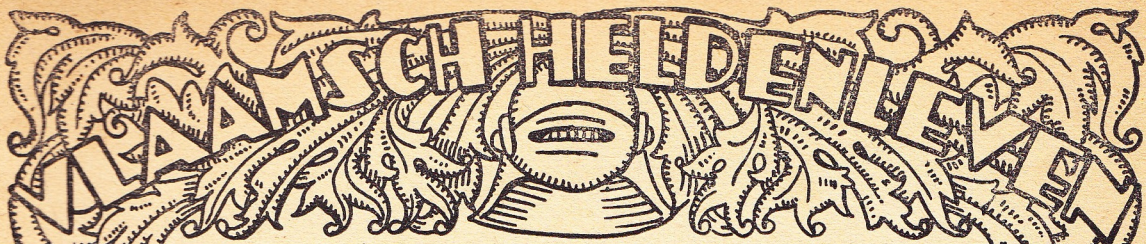

A. HANS

L. OPDEBEEK

UITGEVER

ANTWERPEN

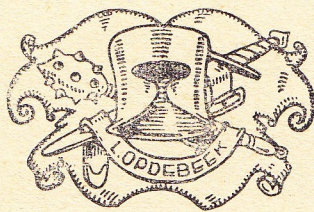
A. HANS

NIKOLAAS ZANNEKIN

PENTEEKENINGEN VAN EMIEL WALRAVENS.

KLEUROMSLAG VAN JAN WATERSCHOOT.

DERDE UITGAVE

1941

*L. Lopdebeck
uitgever
Antwerpen*

Ik wil van den Keerlen zingen...
Ontembaar is hij van aard...

EERSTE HOOFDSTUK.

HET FEESTMAAL DER RIDDERS.

't Was feest in het Steen, dat door den baljuw van Veurne bewoond werd. Honderden lantaarns en fakkels gaven aan den prachtigen hof een tooverachtig uitzicht. De zalen van het groot gebouw waren smaakvol versierd met groen en bloemen, schilden en vaandels.

Men vierde de verloving van 's baljuws dochter met den zoon van een Fransch edelman. En daarom werd er gespeeld op harpen en fluiten, gezongen en gedanst, daarom hadden er heden allerlei wedstrijden plaats gehad, waarvan men nu de overwinnaars bekroonde.

De burgers van Veurne vierden dit feest niet mede. In den baljuw zagen ze immers hun vijand en in zijn dochter een hoogmoedige dame, die allen, welke beneden haar stonden in rang verachtte. En de genoodigden waren uitsluitend edelen, die geen gelegenheid lieten voorbij gaan, om hun haat tegen 't volk te luchten.

Toch verdrong zich een dichte menigte voor de poort der rijke huizinge, maar nog geen enkele juichtoon was opgestegen, het jonge paar ter eere.

— Ze drinken en smullen op onze kosten, gromde een buitenman, gelooft vrij, vrienden, dat boeren en burgers weer in hun zak zullen mogen tasten.

— Alloh, alloh, boertje, 't is toch de graaf niet, die feest

viert. Van graven zijn wij 't gewoon, dat ze beden vragen, antwoordde een poorter van Veurne.

— Maar de edelen nemen ze, vriend! Zijt ge ziende blind? Veurne-Ambacht brengt in de laatste jaren zware lasten op voor allerlei nuttige werken en nooit is de toestand onzer wegen, dijken en vaarten zoo ellendig geweest! Waar blijft al ons geld?

De poorter haalde de schouders op.

— Ah, gij weet het niet? hernam de boer.

Maar ik weet het wel! Luister naar die muziek... aan-schouw al die weelde... kijk eens op de kasteelen en burchten!

Onze adel is in 1302 naar Frankrijk gevlucht; arm keerden de ridders terug en, bij mijn lieven Heere Patroon, nu zijn ze weer rijk, ofschoon ze niet werken noch handel drijven. Wij bevochten bij Groeninghe onze vrijheid... een schoone vrijheid! Na de overwinning zijn we weer, aan handen en voeten gebonden, den adel overgeleverd.

En wat de verontwaardigde buitenman zei, was waar.

Na de geduchte nederlaag te Groeninghe wilde de koning van Frankrijk wraak nemen.

Een nieuwe oorlog moest uitbreken. Franschen en Vlamingen ontmoetten elkander op den Pevelenberg in 1304. Maar de slag bleef onbeslist. En toen de vorst daarop Rijsel wilde belegeren, snelden de Klauwaarts in zoo grooten getale toe, dat de koning uitriep: « Regent het dan Vlamingen! » Rijsel werd ontzet.

Ondanks al die voordeelen moesten onze vaderen een nadeeligen vrede sluiten. Niet als overwinnaars, doch als overwonnenen werden ze behandeld. Door al de reeds gebrachte offers kon men in de eerste jaren niet aan heftigen tegenstand denken.

Maar thans in 1323 liep de beker toch over.

De adel, die nog altijd de oogen op Frankrijk gericht hield en ons volk in den zelfden toestand wenschte als dat

van 't zuiderland, werd weer overmoedig en verdrukte burgers en boeren.

't Ontevreden gemompel voor het Steen van den baljuw van Veurne duurde voort. De woorden van den boer vonden instemming bij de menigte. Maar eensklaps kwam een dieenaar van den edelman met veel drukte de nieuwsgierigen gebieden achteruit te gaan.

— Maakt plaats ! riep hij. Maakt plaats voor de heeren ! En wat meer spoed !

— Wij staan op onze straat ! schreeuwde de boer. Die vergulde lakei denkt dat hij de graaf is.

De knecht keerde in den hof terug. Eenige oogenblikken later kwam echter een bende voetknechten naar buiten.

— Achteruit ! riep de aanvoerder. Ik waarschuw maar eens !

— Wij staan op onze straat, in onze stad ! riep de boer weer.

— Valt aan ! klonk het bevel.

En met geweld werden de burgers uiteen gedreven. Eenige edelen, die heden nog vertrekken wilden, reden nu door de poort.

Tal van andere genoodigden zouden op het Steen overnachten. Velen hunner hadden de botsing tusschen de wapenlieden en de Veurenaars gezien.

— Gemeen volk ! riep er een, Boudewijn van Zegherscapelle genaamd. 't Wordt hoog tijd, dat die kerelen eens een gevoelig lesje ontvangen.

— Ge hebt gelijk, antwoordde een ander ridder, de heer van Lampernisse. De poorters en boeren worden al te stout. Maar onze nieuwe graaf geeft ons de beste verwachtingen. Hebt ge reeds vernomen, hoe hij ten opzichte der Bruggeelingen gehandeld heeft ?

— Met een enkel woord, hernam Boudewijn van Zegherscapelle.

— Ik weet van niets, sprak de heer van Zaamslag.

— Wel, hij heeft aan die trotsche poorters een voorrecht

ontnomen, namelijk het waterrecht over 't Zwyn, en dit geschonken aan zijn oud-oom, den graaf van Namen.

— En hoe nemen de Bruggelingen dat op? vroeg de heer van Zaamslag.

— Ze roepen en schreeuwen, naar mij de heer van Lophem vertelde. Die dwaze gasten blaffen altijd geweldig, doch druipen al gauw met den staart tusschen hun beenen af. Een storm in een beker water, heeren! En als Brugge den bek gesnoerd wordt, och, dan is de onderdrukking der andere gemeenten maar een kinderspel meer. Wij, edelen, moeten 's graven voorbeeld volgen en mogen ons nimmer zwak toonen. Mijn boeren zullen dit jaar betalen, dat ze zweeten. En wee, wie er grommen durft! Een dier kerels, een zekere Zannekin, schijnt de afgod der dorpers. Hij is rijk, dat mag toch niet zijn... hij is fier, nog al zotter, vindt ge niet?... maar toch houdt hij zich rustig. Men ziet tegen hem op, omdat zijn geslacht een zekere macht heeft bezeten. Zijn vader schijnt te Groeninghe een bende Veurenaars aangevoerd te hebben. Ik weet het wel, wanneer die Zannekin oproer preekt, dan volgen de anderen, als schapen hun herder. Maar ik let op den gast! Hij zal de gelegenheid niet hebben twist te stoken.

— Handel met hem zooals ik met een kerel van Winokbergen deed, sprak een ridder dezer stede.

— Jacob Peyt, riep Boudewijn van Zegherscapelle. Die onbeschaamde vlegel heeft mij eens beleedigd toen ik een berooiden boer van zijn hoeve verdreef.

— Ja, en gij moest voor hem wijken, zei een ander heer uit 't zelfde gewest, een edelman, die niet vriendelijk gestemd was jegens Boudewijn.

— Wat, gij denkt dat ik dien kerel vrees!

— Dat zeg ik niet...

— Ha! Ik zou geen beleediging verduren.

— Geen twist, heeren! viel de heer van Lampernisse in. Ik ken dien Peyt, hij woont op mijn gebied.

Eenige edelen reden door de poort (blz. 7).

— Wel zoo, is hij naar die kanten verhuisd? vroeg de ridder van Winoksbergen.

— Hij schijnt bemiddeld te zijn, want hij heeft nieuw bedijkte gronden der Duinenabdij gekocht. Is hij waarlijk gevaarlijk?

— Och, ik zie in hem een blaffer, die echter niet bijten durft!

— En ik zou zoo'n lafaard vreezen! hernam Boudewijn van Zegherscapelle. Morgen gaan wij immers op jacht langs de duinen. Ik bid u, heer van Lampernisse, duid mij de velden van dien Peyt eens aan. Dan zal ik toonen, hoeveel ik mij om dat keurlengebroed bekommer.

— Wat wilt ge doen?

— Hem uitdagen... of neen, uitdagen is te veel gezegd tegenover een dorper. Ik wil hem mijn meerderheid toonen, door den weg te volgen, die mij belieft, al was het dwars door zijn graan. En zoo de boer mij een opmerking maken durft, dan sla ik hem als een hond!

— Kalnte, heeren! vermaande een oude ridder, die tot nu toe zwijgend naar 't opgewonden gesprek geluisterd had. Tergt het volk niet te veel; als het de verdrukking moede wordt, dan stuift het op!

— Is dat ridderlijke taal! kreet heer Boudewijn.

— Toen gij nog op den schoot uwer voedster in slaap gewiegd werdt, voerde ik reeds met eere mijn wapen, en wilt gij mij nu leeren wat ridderlijk is? hernam de grijsaard kalm maar waardig.

Ik herhaal het, terg het volk niet, denk aan Groeninghe!

— Groeninghe! Spreek dien naam niet uit! zei de heer van Lampernisse.

— Groeninghe, Groeninghe, hernam de oude edelman, ik heb er gestreden, 'k heb er de slachting van den adel aanschouwd, en ik heb er veel geleerd.

— Al de eerbied, dien ik aan uw rang verschuldigd ben, kan mij niet beletten uit te roepen, dat gij onwaardig

spreekt ! snauwde Boudewijn. Met valsche listen en lagen hebben de kerelen er de zege behaald.

— Gij waart daar niet... ik wel ; Groeninghe, nooit moesten wij dien Juli-dag vergeten. En gij begeert een nieuw Groeninghe ! Dit volk van Vlaanderen is geduldig... maar, vrienden, trapt het niet op 't harte !

Na deze woorden trok de grijsaard zich terug.

— Een ridder die zoo durft spreken ! barstte de heer van Zegherscapelle los.

— Ja, wij wenschen een nieuwe ontmoeting met dat gemeene volk, dat in de wereld is om ons te dienen ! Wij wenschen een botsing, om die kerelen tot onze knechten, onze lastdragers, onze slaven te maken !

— Wel gesproken ! zei de heer van Lampernisse. En wij zullen de burgers en boeren tergen tot het uiterste, hen op 't harte, op 't hoofd, op gansch het lichaam trappen, het sarren en kastijden, tot het opstuift, om het dan voor goed aan ketenen te leggen !

Dit gesprek werd in de Fransche taal gevoerd, want de adel verachtte alles wat Vlaamsch was, behalve het geld en de vruchten der Vlamingen ; daarvan eischten ze hun deel, een groot deel, in schattingen en tienden, in allerlei onrechtvaardige belastingen, waaronder het volk gebukt ging.

Onder de gasten van den baljuw bevonden zich ook Fransche edelen. Een dezer mengde zich in 't gesprek.

— Groeninghe, zei hij verachtelijk. Groeven de gemeene lieden van Vlaanderen daar geen putten, die ze met takken en zoden bedekten, om onze ridders te verschalken ? (1) Dat was geen eerlijke strijd. Maar toch werden ook ten onzent de burgers en dorpers overmoedig. Zij vroegen insgelijks om rechten. Maar gaat naar Frankrijk en ziet, hoe de adel er oppermachtig heerscht. Rust niet alvorens gij ook meester zijt !

(1) Dergelijke verhalen werden door de Franschen verspreid om hun nederlaag te verbloemen.

— Frankrijk is ons vaderland, antwoordde de heer van Zaamslag. En naar Frankrijk richten wij den blik. Het is ons tot voorbeeld en neen, wij zullen niet rusten, zoolang nog een kerel van vrijheid spreekt. Maar komt, dat gespuis is niet waard, dat wij ons vermaak zouden verstoren. Hoort, gezang weerklinkt en men stoot de bekers tegeneen. In de feestzaal, heeren !

— En morgen zullen wij onze woorden in daden omzetten, zei Boudewijn van Zegherscapelle. Dien Peyt vergeet ik niet.

Er heerschte vroolijkheid aan tafel.

Wat later naderde een wapenknecht den zetel van den baljuw en sprak :

— Edele heer, wij hebben een man gegrepen, die oproer maakte.

— Werp hem in den kerker en stoor mij dezen avond niet met rechtszaken. Waarin bestond dit oproer ? vroeg 's graven vertegenwoordiger driftig.

— Hij schold de edelen uit.

— En dan ?

— Hij verklaarde, dat hij niet langer de verdrukking dulden zou.

— Wie is hij ?

— Ik ken hem niet.

Boudewijn van Zegherscapelle, die deze woorden gehoord had, zei : « Laat den ontembaren leeuw eens hier brengen, dat wij hem kunnen aanschouwen ».

— 't Zij zoo ! Haal hem ! gebodde de gastheer tot den wapenknecht.

Eenige oogenblikken later leidde men een boer in de zaal. Een algemeen gesis begroette hem.

— 't Is Peyt ! kreet heer Boudewijn.

— Goeden avond heeren, goeden avond, gansch deze doorluchtige vergadering ! spotte de gevangene. Ik was grimmig, maar uw vroolijkheid werkt aanstekelijk op mij, en nu moet ik lachen met uw woede.

— Zwijg, vlegel ! gebod de baljuw. Ik verneem, dat gij oproer maakt.

— Oproer ? hernam de boer. Ik zeg wat mij op 't harte ligt en ja, ik weet het, de heeren noemen zulks reeds oproer. Maar 't is u toch bekend, dat de Vlamingen hun gedachten niet verbergen. Wij zijn openhartig en vrank.

— Men moest u hangen ! kreet Boudewijn van Zegherscapelle.

— Ha, ha, ha ! men moest mij hangen ! Zoo, zoo, heer van Zegherscapelle, gij wilt Jacob Peyt hangen. Staat de galg reeds recht ? Och, gekscheer niet, ik bidde het u, ik zal nog bersten van vroolijkheid, dat ware toch jammer voor uw beul, die mij 't henneppen bandje rond den hals moet knopen ?

— Dat gaat te ver ! schreeuwde de heer van Lampernisse. Die lomperd vergeet allen afstand tusschen den adel en 't gebroed van zijn soort.

— Waarom brengt ge me dan in uw midden ! vroeg Peyt. Ge noodigt mij op uw feestmaal en nu spreekt ge leelijke woorden. Dat is niet ridderlijk !

— Had ik hem maar in den kerker laten werpen ! dacht de baljuw.

— Doorsteekt dien brutalen boer ! ried een Fransch genoodigde. Welk land is Vlaanderen toch !

— Ik versta uw taal, al weren wij ze uit ons land, omdat wij Vlamingen zijn, begon de kerel weer. De een spreekt van hangen en d'ander van doorsteken. Maar, heer baljuw, hoort gij dan dat geroep voor uw Steen niet ?

Dat is geen stem eens ridders... dat is de stemme des volks ! Ik zal nu maar heen gaan, want anders komen al mijn vrienden uw feestvreugde deelen.

Een lakei meldde zijn meester, dat een talrijke menigte de loslating van den gevangene eischte.

De baljuw gevoelde vrees, want hij was op weerstand niet voorbereid.

— Hoor eens, sprak hij opstaande, ter gelegenheid van

dit feest, waardoor wij een blijde gebeurtenis vieren, wil ik goedgunstig wezen. Ik moest u streng straffen, onbeschofte vlegel, maar ik schenk u genade. Gij kunt gaan, doch waag het niet meer de orde te verstoren. Wij zullen u in 't oog houden.

— De baljuw schenkt mij genade, o! wat ben ik gelukkig. En fier, ja fier, want hij houdt voortaan 't oog op mij, spotte Peyt. Goeden avond, heeren, viert blijde uw feest. En lachend verliet de boer de zaal.

De baljuw was beschaamd. Zijn machteloosheid moest op zijn genoodigden een ongunstigen indruk maken. De aanwezigen verborgen dan ook hun ontevredenheid niet. 's Graven vertegenwoordiger verontschuldigde zich door te bewijzen, dat hij niet anders had kunnen handelen. «Geduld, vrienden, sprak hij, onze vorst, Lodewijk van Nevers, geeft 't voorbeeld, dat wij moeten afwachten. Er wordt krachtig gewerkt om ons gezag te handhaven. 't Lot der kerelen is beslist. Maar wij mogen niet onvoorbereid den krijg beginnen.»

— Weg met de kerelen! riep Boudewijn van Zegherscapelle.

En die kreet vond weerklank.

Eensklaps hieven de ridders een woest lied aan, een lied tegen 't volk.

Wij willen van de kerels zingen.
Zij zijn van kwader aard.
Zij willen de ruiters dwingen,
Zij dragen een langen baard.
Hun kleederen die zijn al ontnaaid
Een hoedje op hun hoofd gekapt,
't Kaproen staat al verdraaid;
Hun kousen en hun schoen gelapt.
Wrongelen, wei, brood ende kaas,
Dat eet hij al den dag,
Daarom is de kerel zoo dwaas,
Hij eet meer dan hij mag.

En toen 't refrein werd aangeheven :

« Men zal ze slepen en hangen,

Hun baard is al te lang »,

toen sprongen de edelen recht, toen balden ze de vuisten en zwaaiden ze de armen, toen sprak uit de schittering hunner oogen, al de haat tegen 't naarstig, vrijheidsminnend volk van Vlaanderen.

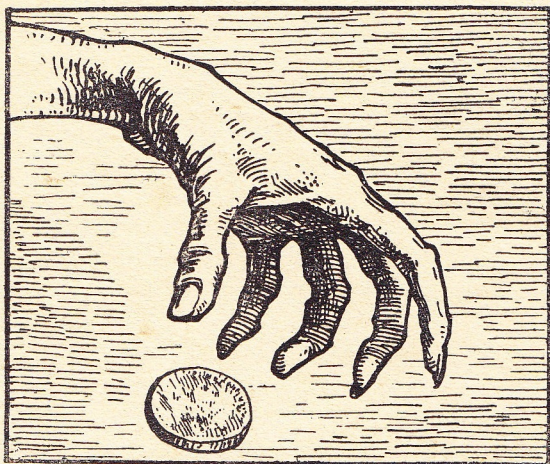
Ja, er werden geheime plannen gesmeed tegen boeren en burgers !

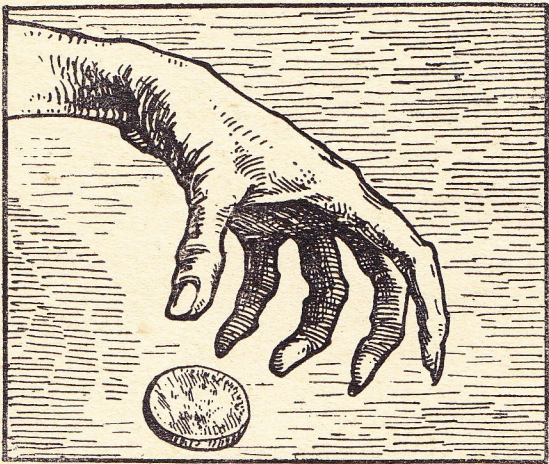
In Vlaanderens steden tik-takte het weefgetouw, op Vlaanderens akkers zwoegde de landman. Vlaanderen was welvarend en groot, dank den ijver zijner zonen. Hier woonde de vrijheid, zoo duur gekocht, en vrijheid brengt geluk.

Maar de adel gunde het volk dat geluk niet !

Alle grooten spanden samen om het volk te knechten. Geen blijde lach in huizen, hoeven en hutten... maar gezucht en geweën ! Geen vrijheid in Vlaanderen, maar slavernije... Uit burchten en sloten en ook uit Frankrijk loerde de booze geest.

Doch de kerelen van Vlaanderen haatten de slavernije...

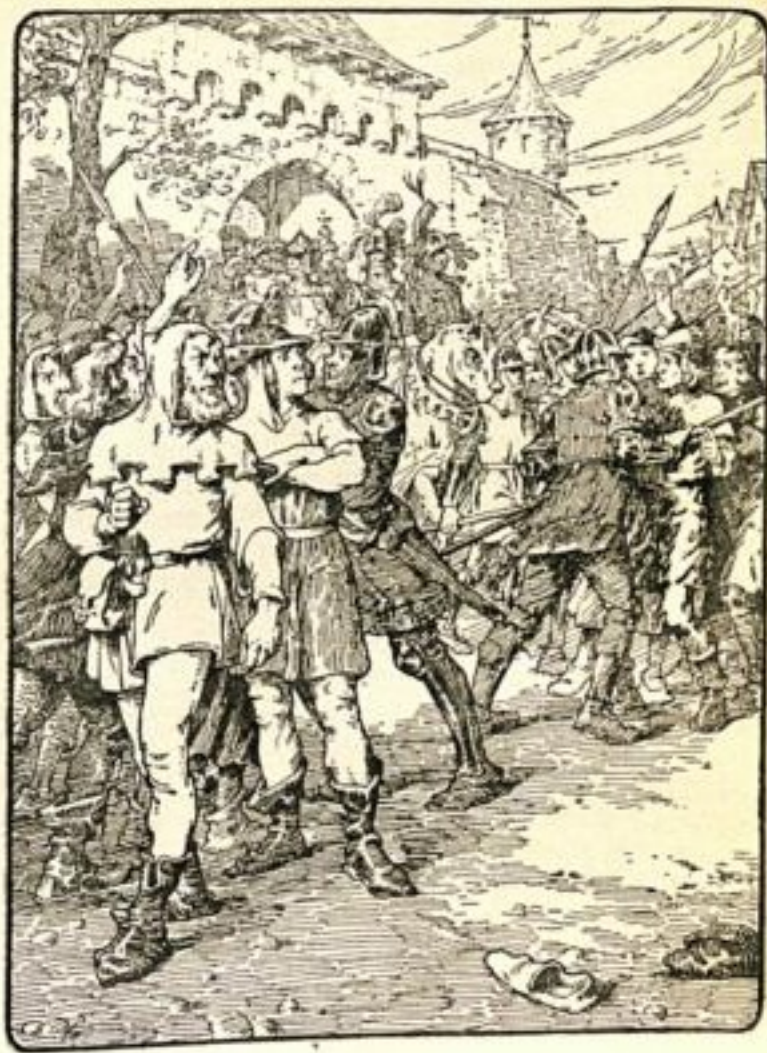
INHOUD.

	Blz.
I. Het feestmaal der ridders	5
II. Het ongeluk	16
III. Op de hoeve	25
IV. De begrafenis	33
V. Op 't kerkhof	36
VI. De vlucht	41
VII. Naar Brugge	51
VIII. Te Brugge	59
IX. De volkswil	64
X. De terugkeer	69
XI. Beroering en schijnbare rust	78
XII. Voor het slot van Lampernisse	81
XIII. De list	87
XIV. De opstand breidt zich uit	100
XV. De brand van Kortrijk	104
XVI. Aan 't Fransche hof	109
XVII. Naar Cassel	111
XVIII. Te Cassel	114
XIX. De slag bij Cassel	116
XX. Te Lampernisse	123
XXI. Na den slag	126

A. HANS
CASSEL

(NIKOLAAS ZANNEKIN)

Wij staan op onze straat (blad. 3)

schen de wapenlieden en de Veurenaars gezien.

Alle grooten spanden samen om het volk te knechten. Geen blijde lach in huizen, hoeven en hutten . . . maar gezucht en geweën! Geen vrijheid in Vlaanderen, maar slavernije . . . Uit burchten en sloten en ook uit Frankrijk loerde de booze geest.

Doch de kerelen van Vlaanderen haatten de slavernije . . .

